

Persdossier

25/01/2011

Congo Biodiversity Initiative

Het *Congo Biodiversity Initiative* heeft tot doel bij te dragen tot het vergroten van de kennis over de natuurlijke diversiteit in de Democratische Republiek Congo via structurele hulp en de dynamisering van wetenschappelijke vorming en wetenschappelijk onderzoek.

Inhoudstafel

1. <i>Congo Biodiversity Initiative</i>	p.2
2. Het 'Centre de Surveillance de la Biodiversité'	p.4
3. Een nieuw begin voor het herbarium van Yangambi	p.5
4. De versterking van de Congolese expertise	p.6
5. De expeditie 2010	p.7
6. De eerste resultaten (aparte bijlage)	
7. De website van <i>Congo Biodiversity Initiative</i>	p.8
8. Expo 'Expeditie Congostroom in beeld'	p.9
9. Contactpersonen	p.9

1. Congo Biodiversity Initiative

In het Congobekken bevindt zich het tweede grootste regenwoudgebied ter wereld. Het behoud van de unieke biodiversiteit in deze regio is niet alleen van vitaal ecologisch belang, maar speelt ook een cruciale rol in de economische ontwikkeling van de Congolese staat en haar bevolking. Via wetenschappelijke vorming, structurele hulp en wetenschappelijk onderzoek wil het **Congo Biodiversity Initiative** bijdragen tot het vergroten van de kennis over de natuurlijke diversiteit in de Democratische Republiek Congo (DRC).

Meer dan 40 miljoen Congolezen leven van het woud en de rivieren van het Congobekken. Maar deze natuurlijke rijkdommen lopen gevaar en hele ecosystemen worden bedreigd door ontbossing, wildstroperij en overbevissing.

Om tot een duurzame exploitatie en beheer van deze ecologische rijkdommen te kunnen komen is wetenschappelijke kennis ervan noodzakelijk. Er zijn echter zeer weinig recente gegevens beschikbaar over de Congolese biodiversiteit, de meeste informatie dateert al van meer dan 50 jaar geleden. Om deze kennis te actualiseren zetten vier wetenschappelijke instellingen het **Congo Biodiversity Initiative** op.

De werking van het **Congo Biodiversity Initiative** steunt op drie pijlers:

- **De Congolese biodiversiteit in kaart brengen.**

Hiervoor werd in 2010 de **grootschalige expeditie Boyekoli Ebale Congo** (wat in Lingala “studie van de Congostroom” betekent) georganiseerd. Een multidisciplinair team van 67 Congolese, Belgische (en enkele andere) wetenschappers bemonsterde gedurende vijf weken de biodiversiteit in en rondom de Congostroom. Alle resultaten die hieruit voortvloeien worden verzameld in een centrale databank.

- **Opleiding van wetenschappelijk personeel en langetermijnsamenwerking.**

Via trainingsprogramma's, workshops en samenwerkingsprogramma's wordt er geïnvesteerd in de opleiding en vervolmaking van lokale onderzoekers en wordt hun integratie in internationale wetenschappelijke netwerken ondersteund. Deze vorm van **capaciteitsversterking** is zeer belangrijk om het biodiversiteitsonderzoek in DRC te kunnen bestendigen en bij te dragen tot het duurzame beheer van deze rijkdommen.

- **Oprichting van een studiecentrum voor observatie van de biodiversiteit.**

In Kisangani wordt in de loop van 2011 een multidisciplinair '**Centre de Surveillance de la Biodiversité**' opgericht voor de opslag en studie van biologische collecties en voor de opleiding van onderzoekers in de betrokken vakgebieden. Dit onderzoekscentrum zal ook worden uitgerust met materiaal om veldwerk te verrichten en met huisvestingsmogelijkheden voor bezoekende onderzoekers en studenten.

Consortium

Het **Congo Biodiversity Initiative** wordt gedragen door een Consortium dat bestaat uit de Universiteit van Kisangani, het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, de Nationale Plantentuin van België en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Elk van deze vier wetenschappelijke instellingen heeft zijn specifieke, jarenlange ervaring op het vlak van biodiversiteitsonderzoek in DRC. **In dit samenwerkingsverband wordt hun complementaire expertise verenigd.**

Het 'memorandum of understanding' werd ondertekend door:

- Dhr. Faustin Toengaho
Rector van de Universiteit van Kisangani
B.P. 2012 Kisangani
DR Congo
- Mevr. Camille Pisani
Algemeen directeur van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen
Vautierstraat 29
1000 Brussel
- Dhr. Guido Gryseels
Algemeen directeur van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika
Leuvensesteenweg 13
3080 Tervuren
- Dhr. Jan Rammeloo
Directeur van de Nationale Plantentuin van België
Nieuwelaan 38
1860 Meise

De leden van het Consortium staan open voor het opzetten van samenwerkingen met derden. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met een van de bovenstaande instellingen.

Het *Congo Biodiversity Initiative* wordt gesteund door:

- de Belgische Ontwikkelingssamenwerking
- het Federale Wetenschapsbeleid
- de Nationale Loterij

2. 'Centre de Surveillance de la Biodiversité' (Studiecentrum voor observatie van de biodiversiteit)

Om de toekomstige evolutie van de fauna en flora in het regenwoud langs de Congostroom op te volgen en te beheren, wordt in Kisangani een 'Centre de Surveillance de la Biodiversité' opgericht. Op vraag van de officiële en universitaire overheden van Kisangani komt dit onderzoekscentrum op de campus van de Faculteit Wetenschappen. De eerste steen van dit centrum is gelegd op 15 januari 2011 en indien alles volgens plan verloopt, dan opent het zijn deuren in de herfst van 2011.

Het wetenschappelijk en technisch team van het CSB zal er de milieukwaliteit van de stroom en de omliggende bosgebieden nauwkeurig in de gaten houden. **Het nieuwe gebouw, met een oppervlakte van 1600 m² zal plaats bieden aan biologische collecties van de Congostroom en zijn bekken.** Tot de eerste pronkstukken behoren niet alleen de historische verzamelingen van de Faculteit, maar ook het materiaal dat tijdens de recente expedities verzameld werd. Deze zoölogische en botanische collecties zullen duizenden specimens bevatten. Naast het informaticamateriaal zal de wetenschappelijke uitrusting ook uit microscopen, dissectiemateriaal, toestellen voor wateranalyse, meteorologische apparatuur, vallen, netten enz. bestaan.

In zijn laboratoria vervult het nieuwe centrum **één van zijn hoofdtaken: het opleiden van dier- en plantkundigen die gespecialiseerd zijn in de biodiversiteit van DRC** en die expert zijn in de duurzame ontwikkeling van zijn wouden. De wetenschappers zullen meewerken binnen het internationale netwerk dat de biodiversiteit van DCR onderzoekt in een bredere, multidisciplinaire context. Hiervoor zullen ze onder andere een controlelijst opstellen van de soorten die in het Congobekken zijn waargenomen en ze regelmatig in kaart brengen. In het centrum wordt ook het materieel voor het praktisch werk opgeslagen: motorbootjes, bromfietsen, tenten, keukengerei, matrassen en slaapzakken ... Verder zal het centrum beschikken over een terreinwagen en de 30 m lange boot die speciaal voor de expeditie van 2010 gebouwd werd. In het gastenverblijf zullen inwonende studenten, stagiairs en bezoekende wetenschappers kunnen logeren.

De kleine didactische **plantentuin** naast het nieuwe gebouw wordt eveneens in ere hersteld. In het **museum** vlakbij kan het grote publiek opgezette dieren bekijken en wordt er didactische informatie gegeven over de biodiversiteit van de streek en over duurzame ontwikkeling.

3. Een nieuw begin voor het herbarium van Yangambi

Het onderzoeksstation van Yangambi, gelegen op 90 km van de stad Kisangani, herbergt een schat aan wetenschappelijke troeven. **Het herbarium, de verzameling van gedroogde en gedocumenteerde planten, is met 150.000 specimens één van de grootste van Afrika en omvat in totaal 6.500 soorten planten.** Dat is ongeveer 65% van de gekende flora van DRC. De xylotheek, de verzameling van houtstalen, telt ongeveer 1.250 specimens.

Ook levende planten zijn er goed vertegenwoordigd. **Er is een botanische tuin van ongeveer 11 hectare en in het arboretum zijn zo goed als alle economisch belangrijke Congoese boomsoorten vertegenwoordigd.** Bijzonder interessant zijn ook de 11 bospercelen die in de jaren '60 van vorige eeuw als proef werden aangeplant. Dankzij de doordachte verschillen in deze gemengde aanplantingen zijn ze vandaag uitgegroeid tot ideale instrumenten om houtproductie en CO₂-fixatie van bossen te bestuderen en te begrijpen. Yangambi heeft ook een natuurgebied van 2.200 ha dat aansluit op een biosfeerreservaat van ongeveer 4.000 km², waarvan 80% van de oppervlakte nog uit ongeschonden tropisch bos bestaat.

De goedbewaarde gebouwen en de collecties van het herbarium werden recent opgeknapt. In 2009 werd het herbarium chemisch behandeld om ongedierte te doden en in 2011 is een bijkomende thermische ontsmetting voorzien. In de toekomst zullen zonnepanelen worden geïnstalleerd als duurzame energiebron. Ook wetenschappelijk materiaal zoals microscopen en binoculaires wordt voorzien.

In het kader van "The Global Plant Initiative" werd met de steun van de Amerikaanse Andrew W. Mellon Foundation en in samenwerking met de Nationale Plantentuin van België een **hogeresolutiescanner geïnstalleerd.** Hiermee worden de belangrijkste herbariumspecimens gedigitaliseerd en komen ze progressief ter beschikking van de internationale wetenschappelijke gemeenschap. Met steun van het programma REAFOR (Relance de la Recherche Agricole et Forestière de RDC) werd een **gastenverblijf** in orde gebracht door het INERA (Institut National pour l'Etude et la Recherche Agronomique).

Een twintigtal personeelsleden van het herbarium kreeg een opleiding in het vakkundig monteren van de gedroogde planten. Vier mensen volgden een cursus in digitalisatie van herbariumspecimens. Drie personen kregen een vorming in herbariumbeheer en één medewerker nam deel aan de Expeditie Congostroom 2010 en leerde plantenmateriaal inzamelen en werken met gps om groeiplaatsen te lokaliseren.

Deze dynamisering maakt van het herbarium van Yangambi opnieuw een uniek wetenschappelijk instrument om op internationaal niveau de Congoese plantendiversiteit te bestuderen, te beschermen en op een duurzame manier te leren gebruiken.

4. De versterking van de Congolese expertise (capaciteitsversterking)

Eén van de drie hoofdoelen van het *Congo Biodiversity Initiative* is **de expertise van de Congolese partners maximaal te versterken en hen optimale toegang te verschaffen tot het internationale wetenschappelijke netwerk rond biodiversiteitsonderzoek.**

De verschillende vormen van wetenschappelijke samenwerking die tijdens de expeditie van 2010 aangegaan werden, spelen hier een belangrijke rol. Maar de vervolmaking van de wetenschappelijke bekwaamheid van de Congolezen begon al veel eerder. **Al verschillende jaren hebben een tiental Congolese onderzoekers en technici opleidingen gevolgd bij drie Belgische instellingen**, zodat ze zich in hun vakgebieden **verder kunnen bekwamen en hun kennis op gebied van beheer en organisatie van projecten uitbreiden**. De Nationale Plantentuin van België leidde ook technici op om planten in het veld te verzamelen, ze te bewaren en de verkregen wetenschappelijke gegevens te digitaliseren.

Ook in de toekomst zullen deze inspanningen worden verdergezet en zullen er tal van opleidingen, stages en studiedagen worden georganiseerd. Deze manier van begeleiding biedt nog andere voordelen: zo kunnen Congolese onderzoekers en technici hun onderzoeksprojecten beter uitwerken en redigeren, hun kansen bij het zoeken naar studiebeurzen en internationale financiering vergroten. Op termijn kunnen hun eigen onderzoeksteams financieel onafhankelijk worden. Met die begeleiding zullen ze vooral **op versnelde wijze hun specialistische kennis kunnen uitbreiden rond fundamentele thema's** zoals biodiversiteit, ontbossing, duurzame ontginning van natuurlijke rijkdommen en het beheersen van klimaatsveranderingen.

5. De expeditie 2010

Na een verkennende expeditie in 2009 vertrok op 30 april 2010 een **multidisciplinair team wetenschappers** uit Congo, België en enkele andere Europese landen op **expeditie om de biodiversiteit in en rond de Congostroom te bestuderen**.

Omdat Belgen en Congolezen samen deze expeditie op touw gezet hebben, werd de **samenwerking tussen beide wetenschappelijke gemeenschappen versterkt**.

Vijf weken lang waren **67 dierkundigen, plantkundigen, geologen, cartografen, hydrologen, archeologen en taalkundigen in de weer** om dit uitzonderlijke milieu te bestuderen. Ze analyseerden de waterkwaliteit van de rivier en enkele bijrivieren en bestudeerden de vissen en ongewervelde waterdieren. Op de oevers onderzochten de wetenschappers de fauna en flora van de wouden, bezochten ze verschillende dorpen en interviewden hun bewoners. Zo wilden ze meer leren over dit gigantische stroombekken, het op één na grootste regenwoud van de wereld.

Met **twee speciaal ingerichte boten**, volgepakt met tonnen wetenschappelijk en logistiek materiaal, reisden de onderzoekers **van Kisangani tot Bumba en terug**, in totaal bijna 1000 km. Er ging ook een uitgebreide delegatie journalisten mee. Waren zoveel mensen en materiaal nodig? Ja, want **voor verschillende wetenschappelijke disciplines is dit terra incognita**. Eén voorbeeld: vóór de expeditie waren er in het hele land slechts 185 soorten korstmossen bekend. Tijdens de expeditie werden er bijna 600 ontdekt.

Er zijn nog vele maanden, zelfs jaren, nodig om alle informatie te halen uit de duizenden foto's, waarnemingen, opnames en stalen die de expeditie opleverde.

We geven alvast een **eerste stand van zaken**.

6. De eerste resultaten: zie aparte bijlage en www.congobiodiv.org

7. De website van het *Congo Biodiversity Initiative*

Om het *Congo Biodiversity Initiative* en al zijn activiteiten aan een wetenschappelijk én geïnteresseerd breder publiek voor te stellen, ontwikkelden de partners de drietalige website www.congobiodiv.org, online vanaf 25 januari 2011.

De website is ingedeeld in verschillende rubrieken, die u ook in dit persdossier terugvindt.

- **Initiative**: algemene informatie over het Congo Biodiversity Initiative, partners, contactpersonen (met de drie coördinatoren aan het woord over hun ervaringen tijdens de expeditie en hun verwachtingen bij het opzetten van het project)
- **Centre de Surveillance de la Biodiversité** in Kisangani, met de vordering van de bouw en het dynamiseren van het herbarium van Yangambi
- **Expedities (2009 en 2010)**: traject, kennismaking met alle deelnemers van de expedities en terugblik
- **Onderzoek**: samenvatting van de eerste resultaten van de expedities 2009 en 2010 ; aparte databank met resultaten en foto's die nog elke dag aangroeit en up-to-date wordt gehouden ; projecten en publicaties
- **Capaciteitsversterking**: trainingsprogramma's
- **Activiteiten**: workshops, nieuwsbrief en kalender in DRC en België

www.congobiodiv.org wordt voortdurend aangevuld en **nieuwsberichten en nieuwsbrieven** houden geïnteresseerden op de hoogte van de evoluties.

De eerste **nieuwsberichten** focussen op:

- de fototentoonstellingen van Kris Pannecoucke
- de eerstesteenlegging van het 'Centre de Surveillance de la Biodiversité' in Kisangani
- de eerste resultaten van de expeditie Congostroom 2010

8. Fototentoonstelling ‘Expeditie Congo-stroom in beeld’

Van **25/01 tot 13/03** loopt er in het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (Tervuren), het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (Brussel) en in de Nationale Plantentuin van België (Meise) simultaan een driedelige **fototentoonstelling** over de wetenschappelijke expeditie *Boyekoli Ebale Congo 2010*. Samen met de 67 Belgische, Congolese en internationale wetenschappers reisde ook **beroepsfotograaf Kris Pannecoucke** mee op de Congo-stroom, voor hem een jongensdroom die in vervulling ging.

Kris Pannecoucke bracht immers een groot deel van zijn jeugd door in Kinshasa, waar hij elke morgen voorbij de bocht van Avenue Wagania het debiet van deze machtige rivier mocht aanschouwen. *“Ik wil mijn linkerhand geven om mee te kunnen met die wetenschappers”* was dan ook zijn reactie toen hij voor het eerst van de expeditie hoorde.

Hij maakte honderden indrukwekkende foto's van het leven op en rond de Congo-stroom, van het veldwerk dat de wetenschappers tijdens deze unieke expeditie hebben uitgevoerd en van de diversiteit binnen de plant- en diersoorten.

Alle **praktische info** over de drie locaties vind je op:

www.africamuseum.be

www.natuurwetenschappen.be

www.botanicgarden.be

Een vervolgtentoonstelling met de foto's van Kris Pannecoucke wordt in Kisangani voorzien.

9. Contactpersonen

Wetenschappelijk coördinator: Erik Verheyen – erik.verheyen@naturalsciences.be

Algemeen coördinator: Hilde Keunen – Hilde.keunen@africamuseum.be

Persverantwoordelijke Nationale Plantentuin van België:

Koen Es - 02 260 09 69 – koen.es@br.fgov.be

Persverantwoordelijke Koninklijk Museum voor Midden-Afrika:

Kristien Opstaele – 02 769 52 98 – kristien.opstaele@africamuseum.be

Persverantwoordelijke Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen:

Yannick Siebens – 02 627 43 77 – yannick.siebens@natuurwetenschappen.be